

Tévedések színjátéka

Első rész

Tévedni emberi dolog, azaz bárki tévedhet, de nem mindegy, hogy ki a tévedő, és kik azok, akiket megtévesztenek, és az sem, hogy hányszor történik a tévedés, hogy mekkora súlya, hordereje, határfoka van, mert ettől is függ, hogy mi lesz az eltévelyedés következménye. A múlton már nem tudunk változtatni, bárhogy is szeretnénk, de a jelent és a jövőt úgy alakíthatjuk, hogy nekünk jó legyen, és ha a múlt hibáit nem követjük el újra, ha nem ismétljük a tévedéseket, ballépéseket, félrelépéseket. Ez csak a múlt kendőzetlen föltárásával érhető el. Ennek a nehéz feladatnak az elvégzésére csak olyan valaki képes, akit nem befolyásol senki és semmi, és nem téved el az eredmények, adatok tömkelegében, aki az igazság föltétlen híve. Ilyen magyar, illetve magyarul író történész, úgy rémlik, még nem volt, és még ma sincs.

Magyar vonatkozásban az egyik nagy tévedés azt hinni, hogy a magyar – szomszédjaihoz hasonlóan, és mint amilyen a legtöbb európai nép is – egységes nép. Jó volna, ha így lenne, de sajnos nem ez a helyzet.

Régi történeti források szólnak arról, hogy jó ezer évvel ezelőttre tehető a jövevények megjelenése a magyar közéletben. Az igazsághoz tartozik, hogy hívásra jöttek, királyok és egyéb zászlós főurak meghívására, hogy erősítsék az ország védelmét a keleti támadások esetén. Ez különleges magyar jelenség, hiszen az akkori magyarság maga is keleti eredetű nép volt, és a támadók rokonnépek voltak: besenyők, kunok, tatárok, törökök. A jövevények akkor még nem tudtak magyarul, de nem is volt szükségük erre, hiszen az ország hivatalos nyelve a latin volt, és az is maradt hosszú évszázadokon keresztül. A jövevényekről Ady Endre többek közt ezt írta egyik versében: „*De jött egy kóbor ivadék, / Rabló, szerencsés ritterek / Népe...*” Miért kóbor? Azért, mert hazájukban a vagyon, a birtok az elsősülöttre szállt, a többi gyereknek el kellett indulnia más főúr szolgálatát keresni. Lovagok (ritterek) lévén jól értettek a fegyverforgatáshoz. Ezért

szívesen felfogadták őket. Így történt magyar vonatkozásban is. Miért szerencsés? Azért, mert itt a magyaroknál szolgálataik fejében hatalmas birtokokat kaptak jobbágyokkal, azaz szolgálkkal, cselédekkel ellátva, hogy földjeiket megműveljék. Ezek a jobbágyok azelőtt szabad magyarok voltak. A jövevényeknek ilyen szerencsés helyzetük sehol azelőtt nem volt Európában. Miért rabló? Erre a kérdésre az előbbi mondat is megadja a választ, hiszen az addig szabad magyarok saját területtel rendelkeztek, s most azt mások vették birtokukba. A lázadásokat aztán irgalmatlanul elfojtották az új urak.

Később újabb lovagok is jöttek, és nemcsak lovagok, hanem mások is, iparosok, kereskedők, sőt földművelők is, és nemcsak nyugatról, hanem minden irányból. A betelepülés egészen az első világháború kezdetéig tartott. El kell ismernünk, hogy ők indították el a polgárosodást, és jórészt ők népesítették be a magyar városokat. Mindennek azonban ára volt. Ingyen nem adnak semmit sem. Ennek a folyamatnak ugyanis az lett a következménye, hogy a magyar jobbágyokból lett parasztság jobbára nincstelen maradt, földtúró, szegény ember. A jövevények gyermekeiből pedig különféle tisztségviselők és jól keresők lettek: orvosok, ügyvédek, tanárok, tanítók, gyógyszerészek, bábaasszonyok, jegyzők, újságírók, gyártulajdonosok, banktisztviselők, különféle alkalmazottak, akik mind jobb módúakká váltak a parasztnál. Jellemző a közállapotokra, hogy a szláv „*egyszerű*” jelentésű „*prost*” szóból lett magyar paraszt szó még ma is szégyenletes: alantasságra, faragatlanságra utal.

A jövevény hatalmasságok törökellenes magatartása és döntései okozták Mohácsot és az akkori magyarság majdnem teljes kipusztulását; ez a magyarellenos uralom tette lehetővé az idegenek nagyarányú betelepülését, aminek aztán végül is Trianon lett a következménye, az egyoldalú németbarát politikájuk hozta magával a Don-kanyari katasztrófát, a megszállást, a maradék magyarság megszégyenítését és a kegyetlen

megtorlásokat. Mindezekért a szörnyűségekért a törzsmagyarság nem tehető felelőssé, hisz mindig háttérbe volt szorítva, és ezer év óta egészen mostanáig kívül rekedt mindenfajta döntéshozatalon.

A jövevények vallásilag és eredetüket tekintve igen tarka képet mutatnak ugyan, de szembetűnő, hogy összetartásuk és összefogásuk jóval erősebb a törzsmagyarokénál. Nyilván ez is hozzájárul ahhoz, hogy szinte kivétel nélkül egymás közt házasodnak. Jobbára magyar anyanyelvűek, vagy legalábbis beszélnek magyarul, ám nyelvi- leg is igyekeznek elkülönülni a törzsmagyarságtól, mely még mindig ragaszkodik ősei, elődei és szülei nyelvjárásához. A jövevények egyes megnyilvánulása azt jelzi, hogy inkább érzik magukat európainak, mint magyaroknak, és az is szembetűnő, hogy szívesebben barátkoznak egy idegen- nel, mint egy törzsmagyarral.

Jellemző beszédükre, hogy ugyancsak kedvelik az idegen szavakat a magyaros, találó és tömör szófordulatokat viszont kerülik, mint valami illetlen dolgokat. A török eredetű és szép hangzású „kicsi” helyett a nevetésre készítő, olasz „pici” szót használják, a rövid és rugalmas „most” szó szinte egyáltalán nem hangzik el beszédükben, ahelyett az egyhangú és elnyújtott „jelenleg” a divatos, vagy a még rosszabb „per pillanat”, mely szerkezetileg idegen mintát követ (a „per óra” is az – az „óránként” helyett); a szintén török eredetű „sok” jó hangzású szót sem hallani, hanem csak a „rengeteg”-et. Miért? Erre a kérdésre talán még a nyelvészek sem tudnának válaszolni. Ezekkel a nyelvi sajátosságokkal talán csak nem a szakavatottságot, magas szintű és mélyenjáró gondolataikat akarják hangsúlyozni?

A jövevényeket majdnem minden segítette mindig, és még most is segíti: az oktatás, a média, a nyomtatott szövegek nagy része stb., a törzsmagyarságot viszont szinte semmi, csak az élni akarása, a szívóssága és a fiatalsága.

Érdekes, hogy a XIX. század írói, költői nem tudtak vagy nem akartak tudni a magyarság megosztottságáról, hiszen egységes magyarságról írtak: Berzsenyi, Kölcsey, Vörösmarty, Arany János, Petőfi, Jókai, Gárdonyi stb., és csak az első világháború kitörése előtti években szólt erről a kettéosztottságról egy nagy költő: Ady Endre. Az ő nyomában haladt aztán Szabó Dezső, Móricz Zsigmond, Németh László, Kodolányi János, Ily-

és Gyula, Veres Péter és mások. Ilyés Gyula azzal próbálkozott, hogy legalább az irodalmi élet területén létrehozza a megosztottság helyett az együttműködést, az egységet, de keserűen kellett tapasztalnia, hogy ez nem lehetséges a jövevények konok elkülönülése miatt. Veres Péter enél szélesebb körben gondolkodott. Azt képzelte ugyanis, hogy a jövevények több évszázados uralma, illetve vezető szerepe okán a magyar szekér az egyik kátyúból a másikba jutott, és végül egy mélyebb gödörben rekedt, ezért a jövevény vezetők belátják a vezetésre való alkalmatlanságukat, és önként átadják a gyepelőt azoknak, akikre jobban hallgatnak a lovak. Ez észszerű megoldásnak látszott ugyan, de gyermekteleg elképzelésnek bizonyult. A jövevények ugyanis ahelyett, hogy lemondtak volna vezető szerepükről, még inkább megerősítették azt. Megtehették, mert mindenben kiszolgálták a megszállókat, azok pedig a háttérből mindenben segítették őket.

De nem minden jövevény ilyen. Mindig voltak és most is vannak derék, jóra való jövevénymagyarok, akiknek nagyrészt köszönhető, hogy a magyar név ismertté vált a nagyvilágban: tudósok, művészek, sportolók stb.

Ezért és ezekért nekünk, akik úgy érezzük és úgy hisszük, hogy a törzsmagyarok közé tartozunk, érdemes Ady Endre példáját követni: „*Én, koldus jobbajk gyermeke, / Miként ezer éve, tavaly, / Testvéremül elfogadom, / Ki tiszta ember és magyar. [...] // Kirabolt, szegény, kis magyar, / Kitarul a felé karom, / Kit magyarrá tett értelem, / Parancs, sors, szándék, alkalom.*”

Mint ebből a versrészletből is világosan kitűnik: Ady Endre a törzsmagyarság képviselőjének vallja magát.

De kik azok a törzsmagyarok? Elsősorban azok, akiknek a legtávolabbi ősei is magyar anyanyelvűek voltak, és akik a legnehezebb időkben is kitarítottak anyanyelvük mellett. Nekik köszönhető, hogy ez az egyedülálló nyelv mostanáig megmaradt. De a törzsmagyarokhoz számíthatjuk a török eredetű (betűrendben fölsorolt) besenyőket, kunokat, palócokat és székelyeket is, mert észjárásban és érzésvilágukban nem különböznek a többi magyartól.

De nem hallgatható el, hogy nem csak a törzsmagyaroknak volt nehéz sorsuk, a jövevénymagyarokat is súlyos csapások érték. Mindez talán elősegíti, hogy a magyarság egyszer mégiscsak egységes nemzet lesz.